

Asia: VN/18505/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle digitaalista henkilöllisyyttä koskevaksi lainsäädännöksi

Kommentit esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuista yleisesti

Kommentit yleisesti esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuista

Kehitysvammaliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua valtiovarainministeriön esityksestä.

Ehdotuksella on tarkoitus mahdollistaa digitaalisen henkilöllisyystodistuksen sekä ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen tuottaminen ja käyttö. Kyse olisi uusista digitaalista asiointia tukevista mobiilisovelluksista, joita tuotetaan vahvistettujen henkilötietojen osoittamiseksi. Lisäksi esityksellä mahdollistetaan vaihtoehtoinen tunnistusväline sellaisille henkilöille, jotka eivät halua tai voi käyttää mobiilisovellusta. Yksi esityksen olennainen ja laaja tavoite on mahdollistaa henkilön itsensä toimesta tapahtuva henkilöön itseensä liittyvien tietojen jakaminen ja henkilöllisyyttä koskevien tietojen esittäminen (itsehallittava identiteetti).

Yleisesti ottaen Kehitysvammaliitto pitää tätä kehityssuuntaa, ehdotuksen tavoitteita ja ratkaisuja myös vammaisten ihmisten näkökulmasta kannatettavana. Kehitysvammaliitto näkee myönteisenä, että yhteiskunnassa edistetään vahvan sähköisen tunnistusvälineen ja muiden luotettavien tunnistustapojen käyttöä. Myös vammaisten ihmisten kannalta on tärkeää, että he voisivat hallinnoida itseään koskevia tietoja.

Kysymyksiä herättää, mitkä ovat esimerkiksi kehitysvammaisten tai lievästi kehitysvammaisten ihmisten mahdollisuudet hallinnoida omaa digitaalista identiteettiään. On panostettava selkokieliseen ohjeistukseen ja kehitettävien sovellusten helppokäyttöisyyteen. Kehitysvammaliitto olettaa, että kehitettävien sovellusten tekninen saavutettavuus varmistetaan muun lainsäädännön kautta.

Lisäksi Kehitysvammaliitto toteaa nykyisen tilanteen olevan kaukana optimaalisesta, koska edelleenkin osalle vammaisista ihmisistä ei esimerkiksi ole myönnetty verkkopankkitunnuksia. Uusi vaihtoehtoinen tunnistusväline voi parhaimmillaan parantaa nykyistä tilannetta olennaisesti.

Kommentit digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta

-

Kommentit ulkomaalaisen digitaalisesta asiointivälineestä

-

Kommentit luonnollisen henkilön tunnistusvälineestä

-

Kommentit ehdotetusta toimintamallista ja viranomaisten tehtävistä palveluiden tuottajina

-

Esitysluonnokseen sisältyvät säädösehdotukset ja niiden perustelut

Kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta sekä esitetystä sääntelystä yleisesti

Kehitysvammaliitto näkee hallituksen esitysluonnoksen ja siinä esitetyn sääntelyn olevan pääsääntöisesti oikeansuuntaista. Hankkeessa esitetty ratkaisu voi laajentaa Kehitysvammaliiton kohderyhmien mahdollisuuksia sähköiseen asiointiin.

Kehitysvammaliitto näkee kuitenkin myös joitain haasteita ehdotuksen tuottamassa tilannekuvauksessa. Esimerkiksi kaikkien kansalaisten mahdollisuudet hallita itse identiteettiään voivat olla rajalliset. Tarvitaan selkeää ja ymmärrettävää ohjeistusta ja teknisesti saavutettavien sovellusten lisäksi ymmärrettäviä ja helppokäyttöisiä sovelluksia. Tätä ei nykyinen digipalveluiden saavutettavuutta määrittävä lainsäädäntö takaa.

Esityksen kohdassa 4.2.1.3 todetaan, että "asiointitilanteessa asiointipalvelu pyytää varmennettuja henkilötietoja, jotka digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käyttäjän tulee esittää. Osa tiedoista on pakollisia ja osa vapaaehtoisia". Osalle kansalaisista tulee varmasti olemaan epäselvää, mitkä tiedot ovat kussakin tilanteessa olennaisia luovuttaa. Esityksessä ja suunnitellun lainsäädännön vaikutusten arvioinnissa ei juurikaan oteta kantaa, mitä konkreettisia vaikutuksia edellä mainitulla asialla tai laajemmin itsehallittavalla identiteetillä on kansalaisten elämään tai siihen, mitä mahdollisia haasteita muutokset heidän elämäänsä tuovat. Tämän Kehitysvammaliitto näkee ongelmallisena.

Kommentit ehdotuksesta Digi- ja väestötietoviraston digitaalisen henkilöllisyyden palveluista annettavaksi laiksi

-

Kommentit ehdotuksesta digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta annettavaksi laiksi

-

Kommentit muuhun ehdotettavaan lainsäädäntöön

-

Kommentit henkilötietojen käsittelyä koskevista sääntelyratkaisuista sekä tietosuojaa koskevista kysymyksistä

-

Kommentit esityksen perustuslakia ja säätämisyjärjestystä koskevista kysymyksistä

-

Kommentit esityksessä esitetystä alustavasta kilpailuoikeudellisesta arviosta

-

Kommentit muista esitykseen ja sen valmisteluun liittyvistä oikeudellisista kysymyksistä

-

Vaikutusten arviointi

Kommentit vaikutusten arvioinnista yleisesti

Kehitysvammaliitto pitää tehtyä vaikutusten arviointia yleisesti ottaen laajana talouden ja esimerkiksi sähköisten tunnistuspalveluiden tarjoajien osalta. Vaikutuksia on arvioitu minimaalisesti kansalaisten näkökulmasta. On jopa hieman hämmentävää, kuinka vähän esitykseen liittyvä vaikuttavuuden arviointi ottaa kantaa siihen, miten uudistus ja sen tavoitteet (esim. itsehallittava identiteetti) vaikuttavat kansalaisten elämään ja mitä laajempia muutoksia se mahdollisesti saa aikaan. Muutokset voivat hyvinkin olla positiivisia: digitaalisen henkilöllisyyden palveluiden käyttöönotto voi tuoda parannusta nykytilanteeseen, jossa tunnistamisen käytänteisiin liittyy yhä haasteita. Näitä olisi ollut hyvä jo ennen esitystä selvittää laajemmin ja ottaa kantaa esimerkiksi siihen, millaista ohjeistusta ja mihin liittyen on järkevää tuottaa.

Olisi tärkeää esimerkiksi panostaa selkokieliseen ohjeistukseen, jonka avulla tämänkin kokonaisuuden ymmärrettävyyttä voidaan lisätä. Nyt vaikutusten arviointi keskittyy pääosin talouteen sekä teknisiin ja rakenteellisiin kysymyksiin, jotka toki nekin ovat tärkeitä. Kehitysvammaliitto toteaa kuitenkin, että tehty arviointi on Kehitysvammaliiton edustamien kohderyhmien kannalta osin puutteellinen.

Kommentit taloudellisista vaikutuksista

-

Kommentit vaikutuksista viranomaisten toimintaan

-

Kommentit muista yhteiskunnallisista vaikutuksista ja ympäristövaikutuksista

-

Millaisia vaikutuksia ehdotetulla sääntelyllä olisi oman organisaationne tai toimialanne näkökulmasta?

-

Kohdennetut kysymykset vaikutusten arvioinnin tarkentamiseksi jatkovalmistelun aikana (lausunnonantaja voi valita itselleen soveltuvat teemat)

Julkishallinnon toimijoita pyydetään arvioimaan, millaisia määräraha-vaikutuksia (esimerkiksi järjestelmäkustannuksia tai henkilöstökustannuksia) esitetyllä lainsäädännöllä ja ratkaisulla arvioidaan olevan organisaatiossa sekä ottamaan kantaa ovatko muutokset hoidettavissa nykyisten määrärahojen puitteissa vai vaativatko ne lisämäärärahoja.

-

Kiellettyä valtiontukea ja kilpailuneutraliteettia koskevia kysymyksiä on käsitelty valmistelun aikana, mutta näitä kysymyksiä ei ole kyetty arvioimaan tyhjentävästi. Miten arvioisitte näitä kysymyksiä ja miltä osin esitettyä arviota olisi erityisesti tarkennettava? Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksilla olevan kilpailulle sekä olemassa olevien että tulevaisuudessa kehittyvien palveluiden näkökulmasta?

-

Vastaavatko suunnitellut ratkaisut asiointipalveluiden tarpeeseen?

-

Miten arvioitte ehdotusten vaikuttavan tunnistuksen hyödyntäjien toimintaan, esimerkiksi asiointipalveluiden tarjoajiin? Onko ehdotuksella vaikutuksia esimerkiksi sähköisen tunnistamisen käyttöön, liiketoiminnan kannattavuuteen tai investointien tarpeeseen?

-

Millaisia teknisiä toteutuksia tai hankintoja digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja/tai ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen hyödyntäminen osaltanne tai toimialallanne edellyttäisi sähköisessä ja/tai käyntiasioinnissa? Miten tämä vertautuu tunnistuspalveluiden ostoon luottamusverkoston toimijoilta?

-

Mitä vaikutuksia digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja/tai ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen tarjoamisella yksityisen sektorin käyttöön on nykyiseen tunnistuspalveluiden hankintaan luottamusverkoston palveluntarjoajilta?

-

Onko esityksellä vaikutuksia uusien yksityisen sektorin tunnistusvälineiden tai -palveluiden tarjonnan syntymiseen luottamusverkostossa tai sen ulkopuolella?

-

Millä tavoin arvioitte esitettyjen ratkaisujen vaikuttavan nykyisten vahvan sähköisen tunnistamisen palveluntarjoajien liiketoimintaan? Onko tähän vaikutusta sillä, missä määrin ja kuinka kauan palveluntarjoajille maksettaisiin tunnistustapahtumista julkisen sektorin palveluihin tai sillä, onko digitaalinen henkilöllisyystodistus luottamusverkostotoimijoiden hyödynnettävissä maksutta?

-

Millä tavoin arvioitte ehdotusten vaikuttavan ulkomaisiin yrityksiin ja asiointipalveluihin?

-

Miten esitetyt ratkaisut ja ehdotettava sääntely vastaavat erityisryhmien tarpeisiin erilaisissa asiointitilanteissa? Onko yhdenvertaisuus otettu riittävästi huomioon?

-

Arvioitteko, että hankkeessa esitetty ratkaisu parantaa alle 15-vuotiaiden mahdollisuuksia sähköiseen asiointiin? Mahdollistavatko ratkaisut sen, että asiointipalvelut voivat halutessaan huomioida

palvelussaan henkilön iän? Onko alaikäisten asiointimahdollisuuksien mahdollisella laajenemisella vaikutuksia asiointipalveluiden tuottamiseen?

-

Millä tavoin arvioitte, että esitys vaikuttaa ulkomaalaisten henkilöiden mahdollisuuksiin käyttää asiointipalveluita Suomessa tai ennen maahan saapumista? Millaisia vaikutuksia esityksellä on työntekijöiden liikkuvuuteen?

-

Onko tietoturvallisuutta ja tietosuojaa koskevat kysymykset mielestänne otettu riittävästi huomioon esitetyissä ratkaisuissa ja ehdotetussa sääntelyssä?

-

Muut kommentit

-

Älli Sami
Kehitysvammaliitto